

Sygn.akt III AUa 605/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Maria Jolanta Kazberuk

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 września 2014 r. w B.

sprawy z odwołania S. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość świadczenia i ustalenie wysokości kapitału początkowego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 lutego 2014 r. sygn. akt V U 533/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie III i oddala odwołanie;

II. zasądza od S. Ł. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

III AUa 605/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 19 marca 2013 r. wydaną na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) przyznał S. Ł. emeryturę od dnia 5 marca 2012 r. Wysokość emerytury została ustalona na kwotę 2.281,11 zł, a po waloryzacji od 1 marca 2013 r. na kwotę 2.373,94 zł zgodnie z zasadami z art. 26 w/w ustawy jako wariant najkorzystniejszy.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył S. Ł.. Zarzucił, że do ustalenia wysokości emerytury nie zostały wzięte pod uwagę najkorzystniejsze lata jego zatrudnienia. Wnosił o przeliczenie emerytury przyjmując do podstawy wymiaru emerytury wynagrodzenia z 10 najkorzystniejszych lat, w tym z roku 1978 i 1979 zamiast z roku 1971 i 1972.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 16 kwietnia 2013 r. o przeliczeniu emerytury ponownie ustalił wysokość emerytury S. Ł. na kwotę 2.281,11 zł (po waloryzacji od 1 marca 2013 r. na kwotę 2373,94 zł) i wskazał,

że nadal korzystniejsza jest emerytura wypłacana na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Natomiast decyzją z dnia 16 kwietnia 2013 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. ustalił wartość kapitału początkowego S. Ł. na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę 183.042,20 zł.

W odwołaniu od powyższych decyzji S. Ł. wnosił o ich zmianę i orzeczenie, co do istoty sprawy zgodnie z wnioskami odwołującego w zakresie ustalenia kapitału początkowego i emerytury. Odwołujący zarzucił decyzjom naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez wadliwe i niezgodne z wnioskiem ustalenie kapitału początkowego a w konsekwencji wadliwe ustalenie wysokości należnej emerytury.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wnosił o jego oddalenie, podtrzymał dotychczasową argumentację. Wskazał, że po ponownym ustaleniu wysokości świadczenia, przyjmując do podstawy wymiaru emerytury obliczonej zgodnie z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynagrodzenia z 20 lat kalendarzowych lata 1971, 1979-1997, wysokość emerytury okazała się niższa od kwoty obliczonej zgodnie z art. 26 tej ustawy.

Zarządzeniem Sądu Okręgowego z dnia 25 września 2013 r. połączono sprawy z odwołania S. Ł. od decyzji z dnia 19 marca 2013 r. oraz sprawy z odwołania S. Ł. od decyzji wydanych dnia 16 kwietnia 2013 r., celem ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia, z uwagi na to, że pozostają one ze sobą w związku, a podstawę orzekania stanowi ten sam stan faktyczny.

Sąd Okręgowy w Białymstoku po rozpoznaniu powyższych odwołań, wyrokiem z dnia 18 lutego 2014r. oddalił odwołanie od decyzji z dnia 19 marca 2013 r. o przyznaniu emerytury (punkt I), oddalił odwołanie od decyzji z dnia 16 kwietnia 2013 r. o przeliczeniu emerytury (punkt II) oraz zmienił decyzję z dnia 16 kwietnia 2013 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego w ten sposób, że stwierdził, iż kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 208.653,06 złotych (punkt III).

Sąd ten ustalił, że S. Ł. urodził się (...) W dniu 6 lutego 2012 r. złożył wniosek o przyznanie emerytury. W powyższym wniosku wnosił o zastosowanie najkorzystniejszego wariantu ustalenia podstawy wymiaru emerytury. Organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 19 marca 2013 r., w wykonaniu wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 23 stycznia 2013 r., sygn. VU 716/12 przyznał S. Ł. prawo do emerytury od dnia 5 marca 2012 r. W związku z tym, że wysokość emerytury obliczona zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440) zwanej dalej ustawą emerytalną była wyższa niż wysokość emerytury obliczonej zgodnie z art. 183 tej ustawy, organ rentowy podjął wypłatę świadczenia w wysokości wyliczonej na podstawie art. 26, jako świadczenia korzystniejszego.

Organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 16 kwietnia 2013 r. przeliczył wysokość emerytury przysługującej S. Ł. i przyjął do podstawy wymiaru emerytury obliczonej zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, wynagrodzenie z 20 lat kalendarzowych (lat: 1971, 1979-1997). Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 138,56%. Na tej podstawie wysokość emerytury wyniosła 2.220,41 zł i była niższa od kwoty emerytury obliczonej według przepisu art. 26 ustawy emerytalnej, gdzie emerytura została ustalona w wysokości 2.282,11 zł.

Natomiast zaskarżoną decyzją z dnia 16 kwietnia 2013 r. organ rentowy ponownie ustalił wartość kapitału początkowego wynoszącą na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę - 183.042,20 zł. Do ustalenia wartości kapitału zakładowego ZUS przyjął podstawę wymiaru kapitału początkowego w kwocie 1.885,18 r. ustaloną w decyzji z dnia 11 marca 2013 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego oraz współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 r. wieku przez wnioskodawcę oraz okresu składkowego i nieskładkowego wynoszący 81,63%. Liczbę

okresów składkowych określono na 25 lat 2 miesiące 29 dni - łącznie 302 miesiące, natomiast nieskładkowych na 1 rok 6 miesięcy i 10 dni - łącznie 18 miesięcy.

Sąd Okręgowy wskazał, że szczegółowe zasady obliczania kapitału początkowego regulują przede wszystkim art. 173 oraz art. 174 ustawy emerytalnej. Zgodnie z art. 174 ust. 1 ustawy, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przepis art. 174 ust. 2 stanowi natomiast, że przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe oraz okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 6, art. 7 pkt 5, art. 7 pkt 1 -4 i 6-12. Wysokość kapitału początkowego zależy od podstawy wymiaru, która może być ustalona m.in. z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia przed 1999 r., z 20 lat kalendarzowych dowolnie wybranych z całego okresu ubezpieczenia przed 1999 r. Dla osoby, która miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przyjmuje się, na jej wniosek, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty przyjęty w decyzji ustalającej prawo do renty po raz pierwszy lub ponownie ustalającej jej wysokość.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że ustalenie wartości kapitału początkowego następuje poprzez obliczenie hipotetycznej emerytury, jaką ubezpieczony otrzymałby w dniu 1 stycznia 1999 r., a następnie pomnożenie kwoty tej emerytury przez wielkość średniego dalszego trwania życia osób w wieku 62 lat, ustaloną na dzień 1 stycznia 1999 r. Wysokość kwoty kapitału początkowego zależy od udowodnionych okresów składkowych i nieskładkowych przebytych przed 1 stycznia 1999 r. Okresy składkowe liczone są po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych, a okresy nieskładkowe po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych, przy czym w obu wypadkach uwzględnia się pełne miesiące, podstawy wymiaru. Do podstawy wymiaru mogą być brane tylko te składniki wynagrodzenia, które stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

S. Ł. w początkowym stanowisku wnosił o wyliczenie emerytury od podstawy wysokości renty, ewentualnie, gdyby po wyliczeniu taka emerytura nadal byłaby mniej korzystna niż obecna, wnosił o wyliczenie emerytury, biorąc pod uwagę najkorzystniejsze lata z całego okresu zatrudnienia - tj. lata 1978-1979 oraz lat 1980-1997, ewentualnie lata 1978 i 1979 lub 1973 i 1979 oraz lata 1980-1997.

Wnioskodawca na rozprawie w dniu 5 listopada 2014 r. precyzując ostatecznie swoje stanowisko wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego w celu wyliczenia kapitału początkowego oraz wysokości emerytury z okresu 1980-1997 i zamiast lat 1971-1972, przyjęcie lat 1978-1979. Uwzględniając powyższy wniosek, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu księgowości celem wyliczenia kapitału początkowego oraz wysokości emerytury w oparciu o materiał dowodowy, a w szczególności akta osobowe, na okoliczności wskazane wyżej. W opinii z dnia 25 listopada 2013 r. biegła po zapoznaniu się z aktami sprawy dokonała wyliczeń wszystkich wariantów wysokości emerytury i wysokości kapitału początkowego. Biegła podniosła, że emerytura wyliczona na podstawie art. 183 ustawy emerytalnej na dzień 5 marca 2012 r. wynosi 2.233,21 zł, a po waloryzacji od 1 marca 2013 r. - 2.322,54 zł. Emerytura obliczona natomiast na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej na dzień 5 marca 2012 r. wynosi 2.282,11 zł, a po waloryzacji od 1 marca 2013 r. - 2.373,39 zł. Biegła wyliczyła wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. w wysokości 183.042,20 zł, a z uwzględnieniem dodanego okresu składkowego - 208.653,06 zł. Ustalona w ten sposób wysokość kapitału początkowego nie wpływa na wysokość emerytury. Ponadto biegła wskazała, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru obliczony z 20 lat kalendarzowych wskazanych przez wnioskodawcę (1978-1997) jest niższy, niż przyjęty do wyliczeń przez biegłego - z lat 1973, 1979-1997.

W ostatecznym stanowisku, zajęтым na rozprawie w dniu 18 lutego 2014 r., wnioskodawca wnosił o utrzymanie emerytury w wysokości wyliczonej na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej - 2.373,39 zł po waloryzacji oraz o zmianę decyzji z 16 kwietnia 2013 r. i ustalenie kapitału początkowego w wysokości wskazanej przez biegłą- 208.653,06 zł.

Orzekając w przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy oparł się na wyliczeniach poczynionych przez biegłą księgową. Zdaniem Sądu I instancji opinia biegłej jako rzetelna, obiektywna, należyście uzasadniona zasługiwała na uwzględnienie. Nie zostały też wniesione do niej zarzuty. W tych okolicznościach Sąd w pełni podzielił spostrzeżenia zawarte w sporządzonej opinii.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję o ponownym ustaleniu kapitału początkowego i na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie III wyroku. Co do zaskarżonej decyzji o przyznaniu emerytury i decyzji o ponownym przeliczeniu emerytury Sąd uznał, że wniesione odwołania są bezzasadne i na tej podstawie na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie I i II wyroku.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok w części - w pkt 3, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego:

1. art. 174 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 153, poz. 1227 z 2009 r. ze zm.) poprzez przyjęcie do obliczenia kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. jako składkowego okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym, o którym mowa w art. 24 ustawy o faktycznym wieku przejścia na emeryturę, tj. wskazania Sąd, iż kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 208.653,06 zł, w sytuacji, gdy zdaniem organu rentowego wynosi 183.042,20 zł.

2. art. 185 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 153, poz. 1227 z 2009 r. ze zm.) poprzez błędne jego zastosowanie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się zasadna i skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego art. 174 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z treścią powyższego przepisu kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53 ustawy, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy: okresy składkowe, o których mowa w art. 6, okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5, okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2.

Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18 w/w ustawy, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 roku (art. 174 ust. 3 w/w ustawy).

Pierwsza decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. o ustaleniu kapitału początkowego wnioskodawcy została wydana w dniu 31 stycznia 2007 r. Do ustalenia wartości kapitału początkowego zostały uwzględnione okresy składkowe w wymiarze 302 miesięcy i okresy nieskładkowe w wymiarze 18 miesięcy. Kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999r. obliczony został z uwzględnieniem przepisów art. 173, art. 174 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i wyniósł 183.042,20 zł. Taką samą wartość kapitału początkowego organ rentowy ustalił w decyzji z dnia 16 marca 2013 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego.

Prawidłowość powyższego wyliczenia wartości kapitału początkowego S. Ł. na dzień 1 stycznia 1999 r. została potwierdzona w opinii biegłej sądowej z zakresu księgowości - I. S. (k. 103). W ocenie Sądu Apelacyjnego opinia biegłej jest rzetelna i fachowa oraz nie budzi żadnych wątpliwości.

Wskazana przez Sąd I instancji kwota kapitału początkowego wynosząca 208.653,06 zł została ustalona na podstawie art. 185 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w związku ze złożeniem w dniu 6 lutego 2012 r. przez S. Ł. wniosku o wcześniejszą emeryturę i znajduję zastosowanie wyłącznie do obliczenia wysokości tej emerytury.

Decyzją z dnia 19 marca 2013 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury wcześniejszej z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Wysokość emerytury została ustalona w trzech wariantach. Podstawę obliczenia pierwszego wariantu wysokości świadczenia był art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Kolejny wariant został wyliczony na podstawie art. 26 cytowanej ustawy. Trzeci wariant wysokości emerytury został wyliczony zgodnie z zasadami zawartymi w art. 185 w/w ustawy.

Wobec obliczenia wartości kapitału początkowego w powyżej zaprezentowanych wariantach, do rozstrzygnięcia pozostawała kwestia wyboru odpowiedniego wariantu. Najkorzystniejszy okazał się wariant drugi, wobec tego organ rentowy podjął wypłatę emerytury ustaloną na podstawie art. 26 cytowanej ustawy. Podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Natomiast jednym z elementów służących obliczeniu wcześniejszej emerytury jest kapitał początkowy ustalony na podstawie art. 185 ust.1 w/w ustawy. Stosownie do treści tego przepisów przy ustalaniu wysokości emerytury dla osób nabywających prawo do emerytury w wieku określonym w art. 184, kapitał początkowy podlega przeliczeniu poprzez dodanie do okresów składkowych okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym, o którym mowa w art. 24 w/w ustawy, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę, do przeliczeniowego kapitału początkowego stosuje się przepisy art. 173 ust 3-6. Należy zauważyć, że wykładnia literalna powyższego przepisu nie pozostawia wątpliwości, iż przepis ten dotyczy jedynie emerytur przyznawanych w wieku określonym w art. 184 w/w ustawy, tj. m.in. emerytur w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Jak wynika z opinii biegłej księgowej kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. z uwzględnieniem dodanego okresu składkowego (art. 185 ust. 1 ustawy) wyniósł 208.653,06 zł, a po waloryzacji - kwotę 573.949.58 zł (k. 99, 102). Identyczną kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego przyjął ZUS do obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 w/w ustawy.

Należy podkreślić, iż kapitał początkowy obliczony na podstawie art. 185 ust. 1 ustawy z uwzględnieniem dodanego okresu składkowego został ustalony w związku ze złożeniem przez odwołującego wniosku o emeryturę wcześniejszą i tylko dla potrzeb obliczenia wysokości podstawy tej emerytury w oparciu o przepis art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przepis art. 185 ust. 1 w/w ustawy nie znajduje natomiast zastosowania do emerytury przyznawanej na podstawie art. 24 w/w ustawy, gdyż prawo do tego świadczenia przysługuje wyłącznie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Nie istnieje zatem możliwość powiększenia wymiaru okresów składkowych przyjętych do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego o okres stanowiący różnicę pomiędzy powszechnym wiekiem emerytalnym, a faktycznym wiekiem przejścia na emeryturę. W rezultacie Sąd Okręgowy nieprawidłowo ustalił wartość kapitału początkowego na kwotę 208.653,06 zł. Jak wskazano wcześniej, uwzględnienie tego dodatkowego okresu składkowego było bowiem zasadne jedynie do obliczenia kapitału początkowego dla potrzeb wcześniejszej emerytury, a nie przy obliczaniu wartości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r., jak miało to miejsce w zaskarżonej decyzji z dnia 16 kwietnia 2013 r.

Dlatego też zasadny jest w ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut apelacji, iż zaskarżony wyrok w pkt III zapadł z naruszeniem prawa materialnego – art. 185 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędne jego zastosowanie w niniejszej sprawie.

Z uwagi na powyższe zaistniały podstawy do zmiany zaskarżonego wyroku w pkt III poprzez oddalenie odwołania. Dlatego też Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję należało orzec na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z §11 ust.2 Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013, Nr 490 j.t.).